

PRAWO CZŁONKÓW ORGANU SPÓŁKI, JEJ LIKWIDATORÓW ORAZ INNYCH OSÓB JĄ REPREZENTUJĄCYCH DO BYCIA ZAPOMNIANYM W REJESTRZE PRZEDSIĘBIORCÓW

STRESZCZENIE

Prawo do bycia zapomnianym ma na celu zabezpieczenie interesów osób fizycznych obejmując ochronę danych osobowych w aktualnym stanie rozwoju technologicznego oraz uwzględniając potrzeby społeczeństwa informacyjnego. Niniejszy artykuł ma na celu analizę unijnych i polskich regulacji dotyczących prawa członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących do bycia zapomnianym w rejestrze przedsiębiorców.

SŁOWA KLUCZOWE

Prawo do bycia zapomnianym, rejestr przedsiębiorców, członkowie organu spółki

Prawo do bycia zapomnianym ma na celu zabezpieczenie interesów osób fizycznych obejmując ochronę danych osobowych w aktualnym stanie rozwoju technologicznego oraz uwzględniając potrzeby społeczeństwa informacyjnego. Niniejszy artykuł ma na celu analizę unijnych i polskich regulacji dotyczących prawa członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących do bycia zapomnianym w rejestrze przedsiębiorców. W publikacji zostało wykazane, że stanowisko TS zaprezentowane w wyroku sprawie *Manni* odnośnie, co do zasady, wyłączenia tych podmiotów z uprawnionych do bycia zapomnianym, mimo wejścia w życie RODO, pozostaje aktualne. Tym samym członkowie organów polskiej spółki handlowej, jej likwidatorzy oraz inne osoby ją reprezentujące, co do zasady, nie mogą powołać się na RODO, aby korzystać z prawa do bycia zapomnianym odnośnie danych

¹ Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

zawartych w rejestrze przedsiębiorców. Ewentualna możliwość powołania się na to prawo wynika albo z prawa krajowego, bądź też z wyważenia przez sąd krajowy między z jednej strony, prawem do ochrony danych i prywatności oraz z drugiej strony, interesem publicznym, w tym zwłaszcza interesem osób trzecich w uzyskaniu dostępu do danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców, a także realizacją obowiązków w zakresie jawności danych o spółkach wynikających z unijnego i polskiego prawa.

1. ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Postęp technologiczny oraz globalizacja wpłynęły znacząco na wzrost skali zbierania i wymiany danych osobowych, co w konsekwencji spowodowało, że konieczne stało się wprowadzenie precyzyjnych mechanizmów w dziedzinie ochrony danych osobowych². Jednym z narzędzi służących uzyskaniu kontroli osób fizycznych nad własnymi danymi osobowymi jest prawo do bycia zapomnianym. Obecnie prawo to ma podstawę legislacyjną w przepisach RODO³. Konstrukcja prawa do bycia zapomnianym, zgodnie z art. 17 ust. 1 RODO, opiera się na założeniach, że osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć te dane, jeżeli występują przesłanki określone w lit a)- f) przywołanego przepisu⁴.

Trybunał Sprawiedliwości⁵ w wyroku w sprawie *Manni*⁶, rozpatrywał zagadnienie posiadania prawa do bycia zapomnianym przez członka organu spółki odnośnie danych

² Zob. motyw 6 i 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1-88; dalej jako: RODO.

³ Na przebieg prac legislacyjnych nad tą regulacją wpływ miało wcześniejsze orzecznictwo Trybunału, a zwłaszcza wyrok z 13.5.2014 r., *Google Spain i Gogle*, C-131/12, EU:C:2014:317. Por. W. Lamik, Prawo do bycia zapomnianym w aspekcie ochrony dóbr osobistych, MoP 2019, Nr 1, s. 28

⁴ Dotyczy to okoliczności, w których: a) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane; b) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a) lub art. 9 ust. 2 lit. a) RODO, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania; c) osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 RODO wobec przetwarzania i nie występują nadrzędne prawnie uzasadnione podstawy przetwarzania lub osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 2 RODO wobec przetwarzania; d) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem; e) dane osobowe muszą zostać usunięte w celu wywiązania się z obowiązku prawnego przewidzianego w prawie UE lub prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator; f) dane osobowe zostały zebrane w związku z oferowaniem usług społeczeństwa informacyjnego, o których mowa w art. 8 ust. 1 RODO.

⁵ Dalej jako: Trybunał lub TS.

⁶ Wyrok TS z 9.3.2017 r., *Manni*, C-398/15, EU:C:2017:197. Szerzej w odniesieniu do wyroku w sprawie *Manni* zob.: G. Giannone Codiglione, Richiami di dottrina e giurisprudenza, Il diritto dell'informazione e dell'informatica

zawartych w rejestrze spółek. Co istotne, Trybunał przedstawił to stanowisko jeszcze przed przyjęciem RODO⁷, a już po wydaniu wyroku w sprawie *Google Spain*, w którym TS uznał prawo osoby fizycznej do bycia zapomnianym⁸. Precyzyjnie ujmując w wyroku *Manni* TS rozpatrywał zagadnienie, czy członkom organów spółki przysługuje prawo domagania się, od organu odpowiedzialnego za prowadzenie rejestru spółek ograniczenia – po upływie pewnego okresu od dnia likwidacji danej spółki – dostępu do dotyczących ich danych osobowych, które zawarte są w tym rejestrze⁹. Trybunał orzekł, że „w aktualnym stanie prawa Unii do państw członkowskich należy ustalenie, czy osoby fizyczne, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. d i j dyrektywy 68/151¹⁰, mogą domagać się od organu odpowiedzialnego za prowadzenie rejestru zbadania, w oparciu o ocenę konkretnych okoliczności, czy w przypadku zaistnienia przeważających i uzasadnionych względów dotyczących ich szczególnej sytuacji wyjątkowo uzasadnione jest ograniczenie, po upływie wystarczająco długiego okresu od dnia likwidacji danej spółki, dostępu do figurujących w rejestrze i dotyczących tych osób danych osobowych do kręgu osób trzecich, które wykażą, że mają konkretny interes w uzyskaniu dostępu do tych

2017, Nr 1, s.114-116; W. Frenz, Begrenzter Datenschutz im Gesellschaftsregister, Deutsches Verwaltungsblatt 2017, s. 566-568; E.M. Frenzel, Facilitating the Flow of Public Information: The CJEU in Favour of Distinctive Rule/Exception Regulations in Member States, European Data Protection Law Review 2017, Nr 3 s. 283 – 286; R. Pardolesi, Non c'è diritto all'oblio per i dati personali nel registro delle imprese. O forse sì., Il Foro italiano 2017, Nr 4, s. 177-180; M. Romanowski, A.-M. Weber-Elżanowska, Prawo członka organu spółki kapitałowej do „bycia zapomnianym” - glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2017 r., C-398/15, Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce przeciwko Salvatore Manniemu, EPS 2017, Nr 8 s. 40-45; L. Seminara, Reflections on certain (eventual) conflicts between fundamental rights and the proper functioning of the internal market in the European Union law (The Manni Judgment), Rivista della cooperazione giuridica internazionale 2017, s. 195-201.

⁷ W czasie wydania wyroku w sprawie *Manni* obowiązywała dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 24.10.1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. 1995, L 281, s. 31), w której przepisach prawo do bycia zapomnianym nie było wprost uregulowane.

⁸ Wyrok TS *Google Spain i Gogle*, pkt 99.

⁹ Stan faktyczny tej sprawy dotyczył *S. Manni*, który w 2007 r. był jednoosobowym członkiem zarządu *Italiana Costruzioni Srl* (dalej jako: *IC*), która wybudowała kompleks turystyczny. *S. Manni* twierdził, że *IC* nie jest w stanie sprzedać budynków z tego kompleksu, ponieważ z rejestru spółek wynika, że był on jednoosobowym członkiem zarządu i likwidatorem *Immobiliare e Finanziaria Salentina Srl* (dalej jako: *IFS*), której upadłość została ogłoszona w 1992 r. i która została wykreślona z rejestru spółek w 2005 r. po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego. W ramach wniesionego powództwa *S. Manni* podniósł, że te dane osobowe zawarte w rejestrze spółek były przetwarzane przez spółkę wyspecjalizowaną w gromadzeniu i przetwarzaniu informacji gospodarczych i w ocenie ryzyka (tzw. ratingu) oraz, że mimo złożonego w tym względzie wniosku izba handlowa w Lecce nie dokonała ich wykreślenia. Wobec powyższego *S. Manni* wniósł o nakazanie izbie handlowej w Lecce wykreślenia, anonimizacji lub zablokowania danych łączących jego nazwisko z upadłością *IFS*, oraz o zasądzenie od tej izby handlowej zapłaty odszkodowania za wyrządzoną szkodę wizerunkową

¹⁰ Pierwsza dyrektywa Rady 68/151/EWG z 9.3.1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich (Dz.U. 1968, L 65, s. 8 ze zm.). Obecnie w tym zakresie obowiązują przepisy art. 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z 14.6.2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (tekst mający znaczenie dla EOG; Dz.U. L 169 z 30.6.2017, s. 46-127), w której ujednolicono szereg dotychczas obowiązujących dyrektyw dotyczących niektórych aspektów unijnego prawa spółek.

danych”¹¹. Po uchwaleniu i wejściu w życie RODO powstaje do rozważenia kwestia, czy to zupełne odesłanie do ustawodawstw państw członkowskich jest nadal aktualne, innymi słowy czy członkom organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących przysługuje uprawnienie do powołania się na art. 17 ust. 1 RODO w odniesieniu do danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców.

2. WYŁĄCZENIA PRAWA DO BYCIA ZAPOMNIANY

Z motywów oraz przepisów RODO wynika, że prawo do bycia zapomnianym nie ma charakteru absolutnego¹². Wyłączenie tego prawa zostało uregulowane w przepisach RODO. Na podstawie orzecznictwa TS można uznać, że przepisy rozporządzenia RODO regulujące kwestię przetwarzania danych osobowych mogącego naruszyć podstawowe wolności, a w szczególności prawo do poszanowania życia prywatnego, muszą być bezwzględnie interpretowane z punktu widzenia praw podstawowych gwarantowanych w art. 7 i 8 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹³. Postanowienie art. 8 ust. 1 Karty stanowi, że każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą. To prawo podstawowe jest ściśle związane z prawem do poszanowania życia prywatnego ustanowionym w art. 7 Karty¹⁴. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału poszanowanie życia prywatnego w kontekście przetwarzania danych osobowych, uregulowane w art. 7 i 8 Karty, odnosi się do wszelkich informacji dotyczących zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej¹⁵. Niemniej z art. 8 ust. 2 i art. 52 ust. 1 Karty wynika, że pod pewnymi warunkami rozważane prawo może podlegać ograniczeniom.

Analizując przetwarzanie danych członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących zawartych w rejestrze przedsiębiorców należy odnieść się do

¹¹ Wyrok TS *Manni*, pkt 64.

¹² Por. motyw 4 zdanie 2 RODO, w którym unijny prawodawca podkreślił, że prawo do ochrony danych osobowych nie jest prawem bezwzględnym; należy je postrzegać w kontekście jego funkcji społecznej i wyważyć względem innych praw podstawowych w myśl zasady proporcjonalności.

¹³ Dz.U. 2007, C 303, s. 1; dalej jako: Karta. Por. wyroki TS: z 6.10.2015 r., *Schrems*, C-362/14, EU:C:2015:650, pkt 38; z 9.3.2017 r., *Manni*, C-398/15, EU:C:2017:197, pkt 39. Przy czym art. 52 ust. 1 Karty dopuszcza wprowadzenie ograniczeń w wykonywaniu praw takich jak prawa ustanowione w art. 7 i 8 Karty, o ile przewidziane są one ustawą, szanują istotę tych praw i wolności oraz z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób (wyrok TS z 9.11.2010 r., *Volker und Markus Schecke i Eifert*, C-92/09 i C-93/09, EU:C:2010:662, pkt 50)

¹⁴ Zob. wyrok TS *Volker und Markus Schecke i Eifert*, pkt 47.

¹⁵ Por. wyrok TS *Volker und Markus Schecke i Eifert*, pkt 52.

wyłączenia uregulowanego w art. 17 ust. 3 lit. b) RODO. Na podstawie tego przepisu, prawa do bycia zapomnianym nie stosuje się w zakresie, w jakim przetwarzanie jest niezbędne „do wywiązania się z prawnego obowiązku wymagającego przetwarzania na mocy prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi”. Pierwsza przesłanka zawarta w przywołanym przepisie dotyczy obowiązku przetwarzania danych wynikających z unijnego lub krajowego prawa. W przypadku polskich spółek handlowych obowiązek wpisu analizowanych danych do rejestru przedsiębiorców wynika zarówno z dyrektywy 68/151¹⁶, jak i przepisów ustawy z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym¹⁷, w których została ona w polskim prawie transponowana. Zgodnie z art. 12 KRSU, wpisy w rejestrze są nieusuwalne¹⁸. Tym samym przykładowo wpisy nieaktualne zostają wykreślone, natomiast nadal pozostają w rejestrze¹⁹. Z art. 12 ust. 1 *in fine* KRSU wynika, że zasada nieusuwalności wpisu nie ma charakteru bezwzględne²⁰. Jednakże usunięcie danych może nastąpić wyłącznie na podstawie upoważnienia wynikającego z aktów prawnych rangi ustawowej²¹. Należy uznać, że to wyłączenie należy interpretować uwzględniając unijne rozporządzenia, w tym RODO.

Niewątpliwie określenie precyzyjnego zakresu danych podlegających ujawnieniu należy do prawa krajowego, które stanowi implementację unijnej dyrektywy spółkowej w zakresie jawności. Tym samym ujawnione są wszystkie niezbędne informacje, które są konieczne dla skutecznej realizacji uzasadnionego celu, przy zastrzeżeniu spełnienia innych przesłanek wynikających z analizowanych przepisów RODO.

¹⁶ Szerzej wśród wielu zob. J. Napierała, Europejskie prawo spółek, Warszawa 2006, s. 178-180. Obecnie te zagadnienia zostały uregulowane w dyrektywie 2017/1132.

¹⁷ T.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1500; dalej jako: KRSU.

¹⁸ Należy zaznaczyć, że „usunięcie danych”, do których odwołuje się art. 12 ust. 1 KRSU, nie jest znaczeniowo tożsame z „wykreśleniem wpisu”. Dane objęte treścią postanowienia o wykreśleniu wpisu pozostają w systemie teleinformatycznym, mimo że nie wywołują już skutków prawnych (A. Jakubecki, w: L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal, Krajowy, 2002, s. 54).

¹⁹ Zupełnemu „wykasowaniu” podlegają przykładowo wpisy do rejestru dłużników niewypłacalnych (art. 60 ust. 1 KRSU). Są one wykreślane automatycznie po upływie 7 lat od dnia dokonania wpisu i wpisy wykreślone w całości nie podlegają ujawnieniu. Zob. szerzej Ł. Zamojski, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Warszawa 2009, s. 68-69.

²⁰ Dane z działu 4 rejestru przedsiębiorców (kwestie zaległości finansowych) mogą być wykreślone w przypadku, gdy po dokonaniu wpisu zapadło orzeczenie sądowe lub decyzja administracyjna, z których wynika, że wpisana do tego rejestru należność nie istnieje lub wygasło zobowiązanie, z którego ona wynika, albo gdy tytuł wykonawczy, który stanowił podstawę wpisu, został prawomocnym orzeczeniem sądu pozbawiony wykonalności. Wygaśnięcie zobowiązania powinno być stwierdzone orzeczeniem lub zaświadczeniem właściwego organu lub oświadczeniami dłużnika i wierzyciela. Dodatkowo wpisy dokonane w dziale 4 rejestru przedsiębiorców sąd wykreśla z urzędu po upływie 7 lat od dnia dokonania wpisu.

²¹ Uchwała SN z 19.8.2009 r., III CZP 46/09, Legalis.

Zgodnie z art. 50 ust. 2 lit. g) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej²² do podstawowych celów dyrektyw 68/15²³, jak i dyrektyw ją zmieniających, a obecnie dyrektywy 2017/1132, należy ochrona osób trzecich²⁴. Należy podkreślić, że unijny prawodawca nadaje temu celowi szczególne znaczenie²⁵. Ochrona osób trzecich dotyczy zwłaszcza zabezpieczenia przed ryzykiem finansowym wiążącym się z formą spółki handlowej, która w zależności od rodzaju spółki ponosi odpowiedzialność pierwszorzędną albo wyłączną i w konsekwencji powoduje, że gwarancją zabezpieczenia wobec osób trzecich za zobowiązania stanowi majątek spółki²⁶. Termin „osoby trzecie” należy w tym kontekście rozumieć szeroko i nie interpretować go jako obejmującego wyłącznie wierzycieli spółki²⁷. Powyższe stwierdzenie wynika ze stanowiska Trybunału, powszechnie akceptowanego w piśmiennictwie²⁸, przedstawionego w wyroku w sprawie *Daihatsu Deutschland*²⁹. Zgodnie z tym stanowiskiem wykładnia pojęcia „osoby trzecie” obejmuje nie tylko osoby znajdujące się aktualnie w stosunku prawnym ze spółką, ale również te osoby, które mają zamiar wstąpienia w takie stosunki, a więc także potencjalnych wspólników, pracowników lub wierzycieli³⁰. Dlatego w ocenie TS podstawowe informacje o spółce powinny być jawne, aby umożliwić osobom trzecim zapoznanie się z ich treścią, w szczególności z danymi osób, które są uprawnione do nabywania praw i zaciągania zobowiązań w jej imieniu³¹. W ten sposób unijny prawodawca zapobiega nadużywaniu spółki jako formy działalności, zwłaszcza działalności gospodarczej, ze szkodą dla jej wierzycieli³².

Trybunał konsekwentnie prezentuje pogląd, że celem dyrektywy 68/151 jest również zapewnienie pewności prawa w stosunkach między spółką a osobami trzecimi w sytuacji

²² Dz. Urz. C 326, 26.10.2012, s. 47–390; dalej jako: TFUE.

²³ Znaczenie ochrony interesów osób trzecich zostało uwypuklone chociażby w motywach drugim i czwartym Pierwszej dyrektywy

²⁴ Zgodnie motywem 8 dyrektywy 2017/1132 dane osób, które są uprawnione do nabywania praw i zaciągania zobowiązań w imieniu spółki powinny być jawne w celu umożliwienia osobom trzecim zapoznania się z ich treścią.

²⁵ Ten aspekt został już podkreślony w samym Traktacie przy przyznawaniu uprawnień unijnemu prawodawcy.

²⁶ Postanowienie TS w sprawach połączonych C-435/02 i C-103/03, *Axel Springer*, pkt 50. Dodatkowo w tym postanowieniu Trybunał podkreślił, że unijne przepisy ustanawiają w UE minimalne równoważne wymogi prawne dotyczące zakresu informacji finansowych, które powinny być podawane do publicznej wiadomości przez konkurujące ze sobą spółki.

²⁷ E. Skibińska, w: *A. Wróbel* (red.), Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, t. I, Warszawa 2012, s. 879-880

²⁸ Wśród wielu zob. *J. Brehmer*, w: *Ch. Callies, M. Ruffert* (red.), EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar, München 2007, s. 792.

²⁹ Wyrok TS z 4.12.1997 r., *Daihatsu Deutschland*, C-97/96, EU:C:1997:581, pkt 19, 20, 22.

³⁰ Por. analogiczne stanowisko TS w postanowieniu z 23.9.2004 r., *Springer*, C-435/02 i C-103/03, EU:C:2004:552, pkt 29, 33.

³¹ Wyrok TS *Manni*, pkt 49.

³² Tym samym ochronie osób trzecich służy zasada jawności materialnej w aspekcie negatywnym. Szerzej: *E. Marszałkowska-Krześ*, Wpisy w rejestrze przedsiębiorców dotyczące spółek handlowych, Warszawa 2004, s. 38-43.

wzmocnienia wymiany handlowej między państwami członkowskimi po utworzeniu rynku wewnętrznego. Wiarygodność danych gromadzonych w rejestrze przedsiębiorców gwarantowana jest autorytetem państwa członkowskiego, a precyzyjnie w przypadku Polski sądu rejestrowego, który bada okoliczności będące podstawą wpisu oraz stosuje mechanizm władcze pozwalające na uzyskanie ich pełnej wiarygodności³³. Z orzecznictwa TS wynika, że z tego punktu widzenia ważne jest, aby wszystkie osoby mające zamiar nawiązania i kontynuowania stosunków gospodarczych ze spółkami mającymi siedzibę w innych państwach członkowskich mogły łatwo zapoznać się z podstawowymi danymi dotyczącymi konkretnej spółki handlowej oraz danymi osób upoważnionych do jej reprezentowania, co wymaga, aby wszystkie istotne w tym zakresie informacje zostały wyraźnie wymienione w rejestrze³⁴. Tym samym zasada jawności rejestru przedsiębiorców oznacza, że dostęp do danych w nim zawartych ma nieograniczona liczba osób³⁵. Wydaje się, że prawo osób trzecich do pozyskania informacji o członkach organów spółki oraz innych osobach ją reprezentujących ma szczególne znaczenie w aspekcie transgranicznym. Brak transparentności informacji o danym podmiocie, w tym również danych historycznych, wpływałby negatywnie na budowanie rynku wewnętrznego gdyby został ograniczony wyłącznie do aktualnych wpisów. Ponadto, wobec działalności transgranicznej spółek usuwanie takich danych bądź ich anonimizacja mogłaby prowadzić do nadużyć, wzięwszy pod uwagę chociażby rozbieżności związane z długością terminów przedawnienia przyjętych w poszczególnych państwach członkowskich.

Druga przesłanka określona art. 17 ust. 3 lit. b) RODO wyłączająca prawo do bycia zapomnianym, która ma zastosowanie do danych członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących zawartych w rejestrze przedsiębiorców, dotyczy sytuacji realizowania zadania w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi. Z orzecznictwa TS jednoznacznie wynika, że poprzez wpisywanie i przechowywanie analizowanych informacji w rejestrze, a także ujawnianie ich, w odpowiedniej sytuacji, na wniosek osób trzecich, organ odpowiedzialny za prowadzenie tego rejestru „przetwarza dane osobowe”, w odniesieniu do których jest „administratorem” w rozumieniu RODO³⁶. Zatem w Polsce administratorem danych są sądy rejestrowe.

³³ E. Marszałkowska-Krześ, *Wpisy w rejestrze*, s. 32.

³⁴ Wyroki TS: z 12.11.1974 r., *Haaga*, 32/74, EU:C:1974:116, pkt 6; *Manni*, pkt 50.

³⁵ Zob. E. Marszałkowska-Krześ, *Wpisy w rejestrze*, s. 32 i przywołane tam piśmiennictwo.

³⁶ Por. jeszcze na podstawie definicji przedstawionych w art. 2 lit. b) i d) dyrektywy 95/46. Wyrok TS *Manni*, pkt 35.

Analizując powyżej wymienioną przesłankę należy uznać, że jest ona związana z funkcjami rejestru przedsiębiorców. Jednym z podstawowych zadań rejestru przedsiębiorców jest pełnienie funkcji informacyjnej³⁷. Właściwe przepisy KRSU dotyczące jawności danych zawartych w tym rejestrze wynikają z implementacji dyrektywy Rady 68/151³⁸. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami art. 14 lit. d) i j) dyrektywy 2017/1132, zasada jawności odnosi się do członków organów spółek, jej likwidatorów oraz pozostałych osób ją reprezentujących³⁹. W wyniku stosowania tej zasady możliwe jest sprawdzenie w KRS powiązań osobowych między spółkami, co przykładowo pozwala zweryfikować w jakich radach nadzorczych dana osoba objęła funkcje. Zasada jawności obejmuje zarówno ograniczoną liczbę osób funkcjonujących w spółkach, jak i wybrany zakres danych, który podlega ujawnieniu. Dotyczą one bowiem tożsamości i funkcji poszczególnych osób upoważnionych do reprezentowania konkretnej spółki wobec osób trzecich oraz w postępowaniach sądowych bądź osób prowadzących sprawę tej spółki, nadzorujących lub kontrolujących ją oraz jej likwidatorów.

Jedną z funkcji rejestru przedsiębiorców jest funkcja historyczna. Dane, które zostały zawarte w rejestrze to nie tylko aktualne informacje odnośnie danego przedsiębiorcy wpisanego w rejestrze, ale wszelkich dane z nim związane, również te, które były uprzednio wpisane⁴⁰, a które obecnie są już pozbawione skutków prawnych⁴¹. Trafnie wskazuje się w doktrynie, że indyferentne znaczenie dla stosowania zakazu usuwania danych zgromadzonych w rejestrze ma okoliczność, czy dane ujęte w rejestrze wywołują skutki prawne, czy też nie⁴². Nieaktualne dane umożliwiają bowiem odtworzenie sytuacji prawnej danego podmiotu z uwzględnieniem

³⁷ M. Tarska, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Warszawa 2009, s. 135.

³⁸ Obecnie dyrektywy 2017/1132.

³⁹ Na podstawie art. 14 lit. d) dyrektywy 2017/1132 państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia obowiązkowego ujawniania przez spółki dokumentów i informacji dotyczących powołania, zakończenia sprawowania funkcji, jak też danych osób, które jako organ przewidziany w prawie albo członkowie takiego organu:

(i) są upoważnione do reprezentowania spółki wobec osób trzecich oraz do reprezentowania jej w postępowaniu sądowym; z ujawnionych informacji musi wynikać, czy osoby upoważnione mogą reprezentować spółkę samodzielnie czy są zobowiązane reprezentować ją łącznie;

(ii) uczestniczą w zarządzaniu, nadzorowaniu lub kontrolowaniu spółki (...).

Powyżej wskazany obowiązek ciążyący na państwach członkowskich, zgodnie z art. 14 lit. j) tej dyrektywy, również wobec powołania likwidatorów, informacji ich dotyczących oraz ich odpowiednich uprawnień, chyba że te uprawnienia wynikają w sposób wyraźny i wyłączny z przepisów prawa lub statutu spółki.

⁴⁰ Nieaktualność danych oznacza się poprzez ich wykreślenie, które także jest wpisem. Nie jest to zatem techniczne usunięcie (zob. art. 20 ust. 4 KRSU).

⁴¹ P. Popardowski, Komentarz do art. 12 KRSU, w: K. Osajda (red.), Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Legalis 2019, pkt. A.2; M. Tarska, Ustawa o Krajowym, s. 135-136; pkt 2; Ł. Zamojski, Ustawa o Krajowym, s. 68.

⁴² P. Popardowski, Komentarz do art. 12 KRSU, pkt. A.3

perspektywy czasowej⁴³. Rzecznik generalny *Y. Bota* w opinii w sprawie *Manni* trafnie uznał, że funkcja historyczna rejestru i cel związany z ochroną osób trzecich wymagają gromadzenia oraz przechowywania danych imiennych, ponieważ cel, jakim jest sporządzenie kompleksowego obrazu spółek jest niezgodny z przetwarzaniem informacji anonimowych⁴⁴. W ocenie rzecznika generalnego *Y. Bota* odpowiednie informowanie osób trzecich wymaga przykładowo, aby mogły one dokonać powiązań między spółką w upadłości a zarządzającymi nią osobami⁴⁵.

3. KONIECZNOŚĆ WYWAŻENIA INTERESÓW

Trybunał Sprawiedliwości analizując sprawy, w których ma miejsce ograniczenie lub wyłączenie związane z przetwarzaniem danych osobowych, wskazuje na konieczność wyważenia interesów. Analizując kwestię możliwości powołania się przez członków organów spółki na prawo do bycia zapomnianym należy wyważyć z jednej strony interes ochrony osób trzecich⁴⁶ będących w relacjach ze spółką oraz zapewnienia pewności prawa, uczciwości transakcji handlowych, a tym samym sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego, a także z drugiej strony prawa do poszanowania życia prywatnego⁴⁷ oraz prawa do ochrony danych osobowych⁴⁸.

Sąd krajowy rozważając prawo członka organu spółki, jej likwidatora bądź innej osoby ją reprezentującej powinien dokonać oceny występowania trzech elementów, po pierwsze, istnienia interesu publicznego usprawiedliwiającego przetwarzanie; po drugie, prymatu tego interesu nad prawami i interesami osoby, której dane dotyczą (wyważenie interesów *sensu stricto*) oraz po trzecie, konieczność przetwarzania danych dla realizacji uzasadnionych interesów⁴⁹. Pojęcie „interes publiczny” jest w orzecznictwie Trybunału bardzo szeroko interpretowane i obejmuje sprawy, które dotyczą społeczeństwa w takim stopniu, że może ono

⁴³ *M. Dębska*, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, LEX 2013, art. 12, Nb 1.

⁴⁴ Opinia rzecznika generalnego *Y. Bota* z 8.9.2016 r., *Manni*, pkt 78.

⁴⁵ Opinia rzecznika generalnego *Y. Bota* z 8.9.2016 r., *Manni*, pkt 78.

⁴⁶ Bezsporne jest, że „osoby trzecie” nie mają obowiązku, gdy zamierzają pozyskać informacje zawartych w rejestrze, aby wskazywać się prawem lub interesem zasługującego na ochronę.

⁴⁷ Z orzecznictwa Trybunału wynika, że pojęcie „życia prywatnego” nie może być interpretowane w sposób zawężający, a zatem nie uzasadnia wyłączenia z jego zakresu działalności zawodowej (wyrok TS z 9.11.2010 r., *Volker und Markus Schecke i Eifert*, C-92/09 i C-93/09, EU:C:2010:662, pkt 59).

⁴⁸ Zob. wyrok TS *Manni*, pkt 57.

⁴⁹ Por. opinię rzecznika generalnego *M. Bobeka* z 26.1.2017 r., *Rīgas satiksme*, C-13/16 ECLI:EU:C:2017:43, pkt 62.

w uzasadniony sposób się nimi interesować, mogą one przyciągać jego uwagę lub mogą dotyczyć go w znacznym stopniu, zwłaszcza że wpływają na dobrostan obywateli lub życie społeczności⁵⁰. Moim zdaniem nie ulega wątpliwości, że ochrona osoby trzeciej zainteresowanej relacjami ekonomicznymi ze spółką, która dąży do uzyskania informacji danych osobowych członków organu tej spółki lub osób ją reprezentujących, można uznać za uzasadniony interes. Następnie sąd krajowy powinien dokonać wyważenia przeciwstawnych sobie praw i interesów, w ramach którego należy uwzględnić wynikające z art. 7 i 8 Karty znaczenie praw osoby, której dotyczą dane⁵¹. Z orzecznictwa TS jednoznacznie wynika, że wyważenie przeciwstawnych w sprawie praw i interesów, które zależą co do zasady od konkretnych okoliczności indywidualnego przypadku i w ramach którego osoba lub instytucja dokonująca wyważenia musi brać pod uwagę doniosłość praw osoby, której dane dotyczą, wynikających z art. 7 i 8 Karty⁵². W tym zakresie sąd krajowy, który dysponuje szczegółową wiedzą w zakresie okoliczności faktycznych konkretnej sprawy oraz prawa krajowego, podejmuje ostateczną decyzję o ewentualnej konieczności bądź nie przetwarzania danych osobowych jednej z powyżej wymienionych osób. Jednakże gdyby *a priori* przyjąć, że członek organu spółki, jej likwidator oraz inna osoba ją reprezentujące ma prawo do zapomnienia odnośnie danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców, to naruszałoby to podstawowe zasady, w tym zasadę jawności rejestru oraz zasadę pewności obrotu. Wydaje się, że należy uznać za stanowiskiem TS przedstawionym w wyroku *Manni*, iż regułą jest, że wyżej przywoływanym osobom, co do zasady, nie przysługuje prawo do zapomnienia ze względu na wyłączenia wskazane wprost w art. 17 ust. 3 lit. b) RODO. Na powyższy pogląd nie wpływa okoliczność, że w pewnych szczególnych przypadkach sąd dokonując wyważenia tych interesów może uznać, iż to prawo będzie przysługiwało również tym osobom. Jednakże powyższe wymaga szczegółowej analizy konkretnego przypadku, tak aby nie wpłynąć negatywnie zwłaszcza na obecnych lub potencjalnych kontrahentów spółki uniemożliwiając im dokonanie decyzji gospodarczej z pełną znajomością danych przyszłego kontrahenta wynikających z rejestrów. Ze względu na te uwarunkowania nie można wymagać, aby nie stosować w pierwszej kolejności przepisy art.17 ustę 3 RODO, a nie ustę 1 tego artykułu wobec członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących. Zatem realizacja reguły transparentności poprzez obowiązkowe ujawnienie informacji handlowych w

⁵⁰ Por. wyrok TS z 24.9.2019 r., *Google*, C-507/17, ECLI:EU:C:2019:772, pkt 67.

⁵¹ Wyrok TS *Google Spain i Google*, pkt 74.

⁵² Wyrok TS z 24.11.2011 r., *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Ardito*, C-468/10 I C-469/10, EU:C:2011:777, pkt 40.

rejestrze spółek może ograniczać się jedynie poprzez wdrożenie krajowego mechanizmu prawnego, który jest zgodny z przepisami RODO i który uwzględnia istnienie nadrzędnych powodów, które mogłyby uzasadniać ograniczenia w stosunku do stron trzecich dostęp do danych zawartych w rejestrach spółek⁵³.

4. UWAGI PODSUMOWUJĄCE

Instrumenty prawne chroniące dane osobowe uregulowane w RODO, co do zasady, nie mają charakteru absolutnego. Jednym z nich jest prawo do bycia zapomnianym, które może zostać wyłączone na podstawie przesłanek określonych w przepisach RODO. Z przedstawionych rozważań wynika, że regułą jest, iż członkom organu spółki, jej likwidatorom oraz innym osobom ją reprezentującym nie przysługuje prawo do „bycia zapomnianym” odnośnie danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców. Przetwarzanie tych danych spowodowane jest koniecznością realizacji obowiązków wynikających z unijnego i polskiego prawa w zakresie jawności danych zawartych w rejestrze przedsiębiorców oraz wykonywania w tym zakresie zadań w interesie publicznym. Trafnie przyjął rzecznik generalny *Y. Bota*, że decyzja osób fizycznych o zaangażowaniu się w życie gospodarcze za pośrednictwem spółki handlowej zakłada stały wymóg przejrzystości ze względu na ochronę osób trzecich⁵⁴. Z tego powodu, analizowanego w niniejszym opracowaniu pod różnymi aspektami, uważam, że ingerencja w prawo do ochrony danych osobowych zawartych w rejestrach spółek, polegająca na zapewnieniu jawności tych danych bez ograniczeń czasowych dla wszystkich osób, które wnoszą o ujawnienie tych danych, jest uzasadniona nadrzędnym interesem osób trzecich, polegającym na posiadaniu dostępu do danej informacji⁵⁵. Natomiast na podstawie analizy dotychczasowego orzecznictwa Trybunału można stwierdzić, że jedynie w wyjątkowych przypadkach, po dokonaniu ważenia interesów występujących w danej sprawie sąd krajowy mógłby uznać prawo do zapomnienia odnośnie danych członków organów spółki, jej likwidatorów oraz innych osób ją reprezentujących, jeżeli takie uprawnienie przysługuje mu podstawie krajowego prawa państwa członkowskiego.

⁵³ *O. Pollicino, G. De Gregorio*, Privacy or Transparency? A New Balancing of Interests for the ‘Right to Be Forgotten’ of Personal Data Published in Public Registers, *Italian Journal of Public Law*, 2017 9(1), s. 668.

⁵⁴ Opinia rzecznika generalnego *Y. Bota* z 8.9.2016 r., *Manni*, pkt 100.

⁵⁵ Por. opinię rzecznika generalnego *Y. Bota* z 8.9.2016 r., *Manni*, pkt 78.

**RIGHT OF MEMBERS OF A COMPANY'S CORPORATE BODY, ITS
LIQUIDATORS AND OTHER PERSONS REPRESENTING IT TO BE FORGOTTEN
IN THE BUSINESS REGISTER**

The right to be forgotten is intended to safeguard the interests of individuals, including the protection of personal data in the current state of technological development and consider the needs of the information society. This paper is to analyse EU and Polish regulations concerning the right of members of corporate bodies, its liquidators and other persons representing the company to be forgotten in the business register. The publication shows that even though the GDPR has entered into force, the Court of Justice stance remains valid with regard to the *Manni* judgment regarding, as a matter of principle, the exclusion of these entities from the right to be forgotten.

BIBLIOGRAFIA

Brehmer J., w: *EUV/EGV. Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtecharta. Kommentar*, red. Ch. Callies, M. Ruffert, München 2007,

Dębska M., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, LEX 2013.

Lamik W., *Prawo do bycia zapomnianym w aspekcie ochrony dóbr osobistych*, MoP 2019, Nr 1.

Marszałkowska-Krześ E., *Wpisy w rejestrze przedsiębiorców dotyczące spółek handlowych*, Warszawa 2004.

Napierała J., *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2006.

Pollicino O., De Gregorio G., *Privacy or Transparency? A New Balancing of Interests for the 'Right to Be Forgotten' of Personal Data Published in Public Registers*, "Italian Journal of Public Law", 2017 9(1).

Popardowski P., *Komentarz do art. 12 KRSU*, w: *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2019.

Romanowski M., Weber-Elżanowska A-M., *Prawo członka organu spółki kapitałowej do „bycia zapomnianym” - glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2017 r., C-398/15, Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce przeciwko Salvatore Manniemu*, EPS 2017, Nr 8.

Seminara L., *Reflections on certain (eventual) conflicts between fundamental rights and the proper functioning of the internal market in the European Union law (The Manni Judgment)*, “Rivista della cooperazione giuridica internazionale” 2017.

Skibińska E., w: *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, t. I, red. A. Wróbel, Warszawa 2012.

Tarska M., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2009.

Zamojski Ł., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, Warszawa 2009.